

SZERKESZTIK:
Dr. HUBAY KÁROLY, KESZLER JÓZSEF, SCHÜTZ MIKSA.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP
Évanként 20 iv zenemelléklettel; több arckép- és képzőművészeti melléklettel.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Váci-utca 3. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: ST—N A.: *Rémusat asszony és fia levelezése.* — Irodalmi hírek.
ZENE: SCHÜTZ MIKSA: *Zenészetű szemle.* — TIRO: *Jean Becker.* — Zenészetű hírek.
SZÍNHÁZ: RÁKOSI VICTOR: *Pálmay Ilka.* — Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: KESZLER JÓZSEF: *A tavaszi műkiállítás.* — Képzőművészeti hírek.
ARCZKÉPMELLÉKLET: *Pálmay Ilka.*

RÉMUSAT ASSZONY ÉS FIA LEVELEZÉSE.

Correspondance de Mme. DE RÉMUSAT pendant les premières années de la restauration, publiée par son fils Paul de Rémusat, sénateur. Két kötet. Páris, Calman Lévy, 1884.

A Rémusat-család levéltára kimeríthetetlen. Alig múlt el a benyomás, melyet Rémusat asszony emlékiratai tettek, máris közzétették 1804-től 1814-ig folytatott levelezését. Most pedig fiával Károlylyal, a restauratio első éveiben folyt levelezése bocsájtott közre. Ezt is az emlékiratnokájája, Rémusat Pál, a francia senatus tagja adta ki. E kötetben is Josephine császárné palotahölgye viseli a főszerepet. A levelek, melyeket 1817 februárjáig fiához Károlyhoz intézett, azzal a néhány értesítéssel együtt, melyek másokhoz vannak czémezve, számban túlhaladják fia Károly válasziratait. Ez utóbbi a jelzett időszakot Párisban töltötte, hol tanulmányait végezte és a legfőbb körök társadalmi és politikai életében élénk részt vett. Az anya Toulouseban időzött férje mellett, ki 1815 július 12-én a Haute-Garonne prefekt-jévé neveztetett ki. Előbb, a »száz nap« lefolyása alatt a család együtt lakott, biztos menhelyén, Lafitteben.

Ez időből nagy jelentőséggel bír néhány levél, melyet Rémusat asszony Nansouty tábornok nejéhez intéz, és melyben örömet fejezi ki a fölött, hogy a »nagy válság« a waterloo-i csatával véget ért.

Ha azonban figyelmünket az írott párbeszédre fordítjuk, melyet az anya fiával folytatott, annyi érdekes és tanulságosra bukkanunk, hogy majdnem lehetetlen lesz róla rövid ismertetésben foglalnunk a valót. Valóban a levélírók egyénisége írott eszmecserejük legtöbb részét egész kis műrecekékké alkotja. Nem tudja az ember, az anyának az emberekről és viszonyokról mondott finom ítéletét,

irányának báját, szellemének élénkségét csodálja-e jobban, vagy pedig a még husz évet nem ért fiu korán érett elméjét, kritikájának biztosságát és egész lényének ifju vidámságát, mely Bérangér stíljében írt, közbeszórt apró dalocskákból nyilvánul. A gyöngédség, melylyel az anya távol kedvenczén csügg és melylyel fényes pályáját figyelemmel követi, valóban megható. »Légy boldog, fiam«, írja egy alkalommal, »légy elégedett távollétünk daczára is. Az elszakadottság fájdalmát engedd át nekem; hisz az a mi hivatásunkhoz tartozik; a fájdalomnak is megvan a maguk édessége.« A fiu tartózkodik az érzelem ily kitöréseitől, és némelykor vádolja is magát észszerű hidegségeért, melyet az anya Voltaire utánzására való hajlandóságnak magyaráz. De azért minden levélből kiviláglik, mennyire szereti anyját, és hogy nem ismer asszonyt, kinek inkább volna joga részt venni az élet és az oktatás minden nagy kérdésében.

Mindkettő öntudatával bír a lelki közöségnek, mely őket összeköti; úgy irnak egymásnak, mint két jó barát, némelykor oly kérdésekben is, melyek anya és fiu közt nem szoktak érinteni. »Az atya — mint Rémusatné írja, — némelykor »tréfálódzik« a bizalmas levelezés fölött. De ez őket nem tartóztatja. »Asszonylétem — írja fiának, — engem ifjuságnak közelébe hoz; mert hát az emberek megegyeztek abban, hogy a nő bizonyos mértékben gyermek marad egész életén át. Köztünk oly édes bizalom létezik, hogy hitem szerint legjobb barátom maradok még akkor is, midőn már nem én leszek a nő, kit legjobban szeretsz.« A fiu tréfás modorában azt véli, hogy ő és anyja jól kiegészítik egymást. »Mi ketten — mondja — egy tökéletes nagy politikust képeznénk. En az elméletet képezhetném; te pedig egészen arra termettél, hogy az embereket csodálatosan jól ismerd. Te önzetlen vagy; tapasztalással, férfias ítélettel és ezen felül női megfigyelő tehetséggel bírsz, mely bennünk hiányzik.« Minthogy már bőkolunk egymásnak, — írja a fiu később — sok dicséretet mondhatnék utolsó leveledről, mely valóban pompás és tudományos. Nem ismerek asszonyt, ki az utolsó hat hónapban képes lett volna e levelet nem is mondom megírni, de csak megérteni is. Te valóban erős szellem vagy, és irányod ugyanezen jelleggel bír, habár derült is. De hát a vidámság és az erő jól megférnek egymással; gondold csak IV. Henrikre«. Ily hangon folyt a mulatság, és pedig a legkülönbözőbb tárgyakról: politikáról és irodalomról, művészetről és tudományról, a szív ügyeiről és bölcsészeti problémákról, egyes személyekről és közügyekről. Lépten-nyomon érezzük, hogy ezek a levelek mindmegannyi apró értekezések, melyeket

nem a táviró és vasut korában írtak, midőn még a szellemes levelezők sem érnek rá értesítéseiket az üzleti forma színvonala fölé emelni. Kiváló értékűek e levelekben az eszmecsere, mely az akkori olvasmányhoz fűződik. Nem csupán a napi jelenségeket, mint Chateaubriand-t, Lamartine-t és másokat, de a szép- és történeti irodalom más műveit is tárgyalják. Rémusat asszony szorgosan és — mi nagyobb dicséretre válik — gondolkodva olvasott. Sévigné asszony leveleit, és egyáltalán XIV. Lajos korának irodalmi emlékeit úgy ismeri, hogy koronként egyes kifejezésekkel él. Egy időn át egészen belemélyedt az angol forradalom történetébe, és ítélete Clarendonról, Humeról, ha nem is találkozik az iskolázott történésszel helyesléssel, mégis egészen önálló. A fiu, ki tizenhét éves korában már annyi könyv tartalmát tette magáévá, gyakran ellentmond. Ő a tizenkilencedik század gyermeke, míg anyja gondolkozásával és érzelmeivel még közelebb áll az ancien régime-hez. Így például fia és anya nem egyezhetik meg Turgot megítélésében. Rémusat asszony azon »középszerűségekhez« számítja, kik XVI. Lajos tanácsosai közt oly nagy számmal voltak. A fiu, ki egész más szemmel nézi a nagy forradalom előző történetét és a forradalmat magát is, védi Turgot-t. »XVI. Lajos minisztereit illetőleg — írja, — ne higgy a kortársaknak, kik ezer előítélet által és a lelkük mélyében szunnyadozott, minden újítás ellen irányult gyűlölet által el voltak vakítva. A tizenkilencedik század gyermekei helyesebben tudnak ítélni, mint a tizenhét század aggyastánjai«.

Természetes, hogy ily társalgás közben ismételve feléled a nagy kényúr emléke, kit Rémusat asszony oly közvetlen közelről figyel meg, és kinek uralkodása alatt folyt le a fiu gyermekora. A fiu, még gimnasia korában, 1814. április havában, Napoleon tragikus bukásának és Franciaország legyőzetésének benyomása alatt, heves és vigyázatlan nyilatkozatot tett a legitimitásról, melyet akkorában kiválóan Chateaubrian védett. Rémusat asszony első levele e tényre vonatkozik. Az anya nyugalomra és az érvényre jutó nézetek becsületbentartására inti fiát; beavtja Napoleon uralkodásának igazi ismeretébe, mely eddig előtte zárva maradt. »Atyád és én a császárt közelről láttuk; szenvedtünk és sirtunk; az ég tanum rá, hogy mindent megbocsájtottam neki, mit ellenünk tett; de a mit Franciaország ellen vétett, azt fájdalommal éreztem.« Többször emlékezik meg e tárgyról leveleiben; és nyilatkozatai gyakran képezik emlékei kritikáját. Közben Rémusat Károly is egyet kezdett érteni anyjával Napoleont illetőleg. Elismerte, hogy Napoleont átkozták, míg

XVI. Lajost csak gyűlölték. A legfontosabb kérdés az volt, hogy mikép gátoltassék meg a kényuralom visszatérte és mikép szilárdíttassék meg a képviselői állam. Ekkor aztán tisztába kellett jönnie az alkotmány és a közgazgatás összefüggése, az angol mintakép utánozhatósága, és az akadályok iránt, melyet a megszokott centralisatio az eszményhez való közeledés ellen gördített: mindmegannyi főfontosságú tárgy, melyek e levelekben szellemes megjegyzésekkel vannak megvilágítva. És e megjegyzéseknek még mai nap is megvan az értékük.

De a napi események mindig előtérbe tolnak, és majd élesztik, majd lankasztják az írók reményeit. Az anya és fiú a restauratio első idejét egymástól távol eső, de igen kedvező megfigyelő pontokon élik át. Károly Párisból mindig a legújabb hírekkel szolgál. Érintkezik a legjelentékenyebb személyekkel és magatartásukat a haladott alkotmányos érzületű ember szempontjából ítéli meg. Akár a társadalmi eseményekről, akár az akadémia üléseiről, akár pedig a kamara vitáiról beszéljen, majd komolyan, majd elmésen: mindig világos képét adja, hogy miként foly össze az állam nagy középpontjában a szellemi mozgalom minden szála, és mikép kellett végre eldőlnie, hogy a reaktív embereivől lesz-e a diadal, vagy pedig az ismét helyreállított Bourbon-monarchiának fog-e sikerülni a régi és az új Franciaország kibékítése. Talleyrand, Pasquier, Richelieu herceg, Molé, Villemain, Chateaubriand, Guizot és a politikai és irodalmi világ sok más jelese vonul el lelki szeméink előtt. Minthogy senki sem volt akkorában biztos, hogy levele a kormány közegei által fel nem bontatik, e híres személyiségek gyakran közönyös megjelölés alatt szerepelnek; Talleyrand mint *curé*, Villèle mint *le maire* és d'Artois gróf mint *Manon*. Közben találkozunk a szellemes és bájos hölgyekkel, kiknek kermeiben az ifjú Rémusat megfordult; aztán Humboldt is, ki néhány erélyes vonással van rajzolva. Látjuk a clerus és a főnemesség viselt dolgait, Ney és Lavalette porét, az ultrák dühöngését a *chambre introuvable*-ban, e kamara feloszlását és ennek következményeit; a belső francia történet egy egész része tárul fel szemünk előtt, a mint azt egy avatott megfigyelő az események helyén és a történők friss benyomása alatt írja le.

Rémusat asszony nem kevésbé érdekes tapasztalatokat jegyzett föl a közügyek folyásáról ama heves vérű déliek tartományában, hol a »fehér rémuralom« az izgatott lakosság fölött legvadabb orgiáit ülte, hol a leggyöngédebb asszonyok ajkairól a gyűlölet szavai hangzottak elbe, melyek félelemmel tölték el. Felfegyverezett csoportok irtózatosságot vettek a trón és az oltár ellenébe; vallási és politikai szenvedélyek összegyűltek; a feket vesztett mozgalom már-már a vezetők hatalmából is kisziklott; és minthogy egyes vidékeken a termés rossz volt és éhség uralkodott, úgy látszott, mintha a polgárháború kitörése küszöbön volna. Toulouse-ban az ellentétek leghevesebben ütköztek össze. Rémusat urnak, kire politikai multjánál fogva a reakcionárius lázítók bizalmatlansággal tekintettek, nehéz álláspontja volt. De a dühöngő szenvedélyek, a lázadás vihara közepett, nem vesztette el hidegvérét, erélyét és mérsékletét; és ezzel végre is kiküzdte a közbecsülést és igen jótékonyan hatott. Rémusat asszony ez izgalmas időket lázas feszültségben élte végig, miről levelei legjobban tanuskodnak. Midőn fiának az eseményeket leírja, akaratlanul is a történetirő tollával teszi. A pártok ismertetésében, vezéreik titkos rugóinak felderítésében, e »félspanyol« lakosság társadalmi viszonyainak festésében beválik mesteri tehetsége. Így emelkednek levelei és fia válasza magasan a családi híradások színvonalára fölé. Becses történeti forrásokká lesznek; és a ki jövőben a kezdődő francia restauratio történetét meg

akarja írni, jól teendű, ha e két szellemileg kimagasló kortárs érdekes közléseit figyelemmel számba veszi és felhasználja.

ST—N A.

IRODALMI HIREK.

— A MAGYAR TUD. AKADÉMIA hétfőn, e hó 24-én összes ülést tartott. Az ülés megnyitása után MARGÓ Tivadar r. t. mondott emlékbeszédet Darwin Károly fölött, a kit az akadémia 1872-ben választott külső tagjává. — Ezután FRANKNÓI Vilmos főtitkár bejelentette Hegedüs László l. t. és Lugossy József r. t. elhunytát. Az utóbbinak temetésén, Szilágyi Aron és Budenz József képviselték az akadémiaát. Az ülés Hegedüs és Lugossy elhunytá fölött jegyzőkönyvileg fejezi ki fájdalomát. E jelentések után Szász Károly tett jelentést a Farkas-Raskó pályázat eredményéről. Bírálok voltak: Gyulai Pál, Szász Károly rendes tagok és Lehr Albert levelező tag. A Farkas-Raskó-féle 100 firtos jutalomra 1883-ban hazafias költemény pályázott, mely lehetett hymnus, óda, elégia, dal, ballada, beszélyke, tanköltemény vagy szatíra. A beérkezett 28 pályamunka közt az említett műfajok mindegyike képviselve volt. Összesen azonban csak öt olyan pályamunka volt, mely említésre méltó. Ezek közül kettő válik ki: a 13. számú »*A magyar nemességhez*« s a 24. számú »*A magyar ember dala*« címűek. A bíráló bizottság az utóbbinak ítélte oda a díjat. A költeményt a jelentés kapesán Szász Károly fel is olvasta. A jelíges levélke felbontatván, a pályanyertes költemény szerzőjül Vargha Gyula tínt ki. — Ezután Franknói főtitkár több folyó ügyet terjesztett elő. Fölolvasta Székesfehérvár városa levelét, melyben a város meghívja az akadémiaát Horváth István születésének 100-ik évfordulója alkalmából május 11-én rendezendő ünnepélyre. Elnök azt hiszi, hogy az akadémia melegen üdvözölheti Székesfehérvár kegyeletes ünnepélyét. Indítványozza, hogy az akadémia az ünnepélyen küldöttség által képviseltesse magát. Az indítványt elfogadták s a küldöttségbe Pulszky Ferencz, Hunfalvy Pál, Vámbéry Armin rendes és Mailáth Béla s Csonatossy János l. t. kérték föl. A főtitkár jelenti, hogy a *Karácsonyi-jutalom* eredményére vonatkozó *jelentés f. hó 31-re halasztott*. Végül elfogadta az összes ülés a történelmi bizottságnak azt a javaslatát, hogy a Mirse-féle könyvtár 2000 firtos az akadémia számára vásároltassék meg. — Ezzel az ülés véget ért.

— A KISFALUDY-TÁRSASÁG szerdán, e hó 26-án tartott ülést. BEÖTHY ZSOLT titkár bejelenté, hogy Bulyovszky Gyuláné született Szilágyi Lilla asszony, annak emlékére, hogy épen most huszonöt éve lépett fel először a gothai színházban, s különös tekintettel arra, hogy a társaság érdeműs elnöke, Gyulai Pál akkor őt megtámadta, 2000 firtos alapítványt tesz a társaságnál. Az alapítvány Bulyovszky Lilla nevében kezelendő és kétévenként 50 0-os kamata, összesen 200 firt, szavalásra alkalmas költeményre tűzendő ki; a díj az aránylag legjobb pályaműnek minden második év márczius havának második felében okvetetlenül kiadandó. (Éljenzés.) Az első hazai takarékpénztár, mint minden évben, ezúttal is megszavazott és beküldött a társaságnak 200 firtot. — Id. Szimyei József egyetemi könyvtárőr a társulatnak ajándékozta a társulat elhalt 46 tagjának haláláról szóló szomorú jelentést. — A társaságot meghívta Pauer János székesfehérvári püspök, mint a Horváth István emléktét megörökítő bizottság elnöke, a Horváth szülőháza helyezendő emléktábla leleplezési ünnepélyére ez év május 11-ére. A társulatot ez ünnepélyen Gyulai Pál, Vadnai Károly, Zichy Antal, Tóth Lőrincz és Szász Károly fogják képviselni. — Jalava Antal finn író, ki már évek óta nagy előszeretettel foglalkozik a magyar irodalom termékeivel, ismét adott ki egy kötet magyar írók fordítását

Jókaitól, Tóth Edétől stb. Jalava beküldte művét a társaságnak, mely köszönettel fogadja, s átengedi azt a tudományos egyetem finn cursusának. Ezután vették kezdetüket a föl-olvasások. FRANKENBURG »*Tükörképek a régi irói életből*« című alatt több érdekes apróságot jegyzett föl. — DALMADY Győző két, Mátyás királyról szóló, dallamos, antik stílusú éneket olvasott föl. — SZÁSZ-KÁROLY a »*Nála és Damajánti*« szanszkrit regéből olvasott fel részleteket Fiók Károly fordításában, aztán bemutatott egy saját szerzeményű eredeti dalt és több műfordítást. A társaság tagjai ezután zárt ülésre maradtak együtt.

— A NAGY EINOGRÁFIAI MŰ, melyet a trónörökös tervez és melyről már két ízben tettünk említést, egyidejűleg mint pompás díszmű és mint népszerű kiadvány fog megjelenni. A díszmű feladata leendő felmutatni, mily gazdag művészi és irodalmi erővel rendelkezik az osztrák-magyar monarchia; míg a népszerű kiadványnak rendeltetése az lesz, hogy mint valódi nép- és családönyv a népesség minden rétegeibe behatoljon, s a valódi művelődésnek s az igazi hazafiai gondolkodásmódnak úttörője legyen. Ó Felső-ezen nagy irodalmi és művészeti vállalathoz helyeslést adta s biztosította azt legmagasabb védelméről és gyámolításáról. Az említett műre nézve a következő program lett megállapítva: Címe: *Az osztrák-magyar monarchia irásban és képekben*. I. Kötet. Bevezetés. — A mű czéljai: tömör leírása a monarchia orographiai, hydrographiai, éghajlati és természet-történeti viszonyainak. Történelmi fejlődésének, alkotmányos szervezete és közigazgatása. I. osztályzat. (Kötetekre sorozva.) *A birodalmi tanácsban képviselt királyságok és tartományok*. Alsó- és Felső-Ausztria, Salzburg, Stájerország, Karinthia, Krajna, Triest, Görz és Gradiska, Istria, Tirol, Vorarlberg, Csehország, Morva, Szilécia, Galiczia, Bukovina Dalmácia. II. osztályzat. (Kötetekre sorozva.) *A magyar korona országai*. Magyarország, Fiume, Horvát- és Tórországok. III. osztályzat. (Egy kötetben.) *A megszállott tartományok területe*. Befejező kötet. — A munkatársak nevei. A használt kútforrások. Közös egymásra hatása a monarchia egyes ország-részeinek, közművelődési és nemzetgazdasági tekintetben, kölcsönös kiegészítés, összekötő kapesok, az uralkodóház, a hadsereg, a közös érdekek. — Az osztrák-magyar monarchia hivatása befelé és kifelé, — világhelyzete. A monarchia minden egyes országot lakó néptörzsek tárgyalva lesznek a következő szempontokból: 1. *Nyelvük*, annak a nyelv-családokban való helyzete, tájnyelvekre oszlása. 2. *Történelmük*, korábbi hazájuk, beköltözésük, az osztrák-magyar monarchiai állam-kötelékbe belépésük. 3. *Tudományuk és művészetük*: költészetük, nevezetesen népköltészetük, nemzeti zenéjük, kiváló építményeik. 4. *Nemzeti sajátságai*, népünnepeik, nemzeti tánczaik, lakodalmi és temetkezési szer-tartásaik. 5. *Népgazdaságuk*: földművelésük, állattenyésztésük, vadászatuk és halászatuk, erdészetük, bányaművelésük, kézmű- és gyár-iparuk, háziiparuk és lakházaik szempontjából. További közlemények a létrehozandó mű szerkesztése, munkaszervezése, a bécsi és budapesti szerkesztők személyiségei, továbbá a monarchia minden országaiból és tartományából való munkatársak nevei iránt annak idejében közzé fognak tétetni.

— BEÖTHY ZSIGMOND, a kir. ítélő-tábla tanácselnöke vasárnap, e hó 24-én ünnepelte irói működésének ötven éves jubileumát. Beöthy 1819. február 17-ikén született Rév-Komáromban. Jogi tanulmányait elvégezvén, Komárom-megye aljegyzőjévé lett, s 1845-ben szolgabírónak választották meg. Az 1848-iki kormány alatt fogalmazó, majd titkár lett a közoktatásügyi ministeriumban. A szabadságharc után ügyvédkedett, de már az októberi diploma kibocsátásakor Komárom városa képviselőjévé választotta meg, 1862-ben a pesti váltótörvény-

szék elnöke, 1869-ben a királyi tábla rendes bírója, majd 1870-ben a Curia legfőbb ítélőszéki osztályának bírója, 1882-ben a királyi ítélőtábla tanácselnökévé lön. *Irodalmi munkásságát* már jogász korában kezdte, a mikor költeményeivel feltűnést okozott. 1851-ben egy kötet verse jelent meg; 1880-ban adta ki újabb költeményeit; irt azonfelül beszédeket, drámákat, s legutóbb még a Kislaludytársaságban olvasták föl *»Hol az istened«* című költeményét. 1846-ban *»Magyar közjog«* jelent meg tőle, s az egyházjog terén tekintélyül szolgál az ő műve: *»Az evangélikus házassági törvények gyakorlati magyarázata«*. Az egyházi és iskolai ügyekben, részben mint egyházkerületi főjegyző, majd mint főgondnoki helyettes, az egyetemes convent bírója, mindig a legbuzgóbban vett részt, s az egyházi és iskolai ügyekben tett szolgálatai elismerésül a király a vaskoronarend lovagkeresztjével tüntette ki. Birói foglalkozása legkevésbé sem vonta el publicistikai működésétől, s most is gyakran jelenik meg tollából, többnyire jogi terén, kiváló szakértelemmel és műveltséggel bíró dolgozat. Jubileuma alkalmából sokan keresték föl Beöthyt; számos üdvözlő levelet és táviratot kapott az ország minden részéből.

— MADAME ADAM tiszteletére az írók és művészek társasága mult szombaton estélyt rendezett. A jeles vendég *»Hunyady László«* operát hallgatta a nemzeti színházban, fél 10 után jött fel a kör helyiségeibe. A rendezők kis hangversenyt rögtönöztek Adam asszony tiszteletére. Gassi francia költeményt olvasott fel üdvözlésül; e vers Gassi saját csinálománya és ez képezi a versnyomórék egyetlen melegségét. Sipos és Szabados a *»Hunyady László«* operából játszottak négy képre variációkat, Odry néhány magyar dalt énekelt, Keszmer czimbalmon mutatta be művészetét, s végre Blaháné ragadta el dalával a vendéget. A hangversenyt lakoma követte a Szikszay vendéglő emeleti helyiségeiben. Madame Adam volt a képviselőház karzatán, megnézte az ötvösmű-kiállítást; látta a nemzeti színházban *»Fédora«*, a népszínházban *»A vén kúpecs«* előadását és a hét elején elindult az alföld megtéktetésére. Szentesen, Mezőhegyesen, Orosházán igen szívesen fogadták és küldötségek üdvözölték. Szegedre 25-én érkezett, hol nagy néptömeg várta és lelkesen acclamálta. Este színházba ment, hol az ő tiszteletére díszelőadást rendeztek. Előadták a *»Szép Galathéa«*-t, s *»Tündérlak Magyarhonban«* című népszínművet. Szerdán Adam asszony a fővárosba érkezett, honnan pénteken, 28-án szándékozik elutazni.

— SZÁSZ KÁROLYNAK *»Hajnali előtt«* című költeményét közli a lipcei *»Magazin«* legutóbbi száma, Wlisslocki Henrik fordításában.

— KVAISSAYNÉ KUN MÉLANIE asszonytól új regény van sajtó alatt. Címe: *»A sors kegyencze«*, három kötetben. Tárnya a főrangú világból van merítve. A regény már legközelebb megjelenik.

— SOMLÓ SÁNDORRÓL, az *»Első szerelem«* szerzőjéről a következő adatokat olvassuk. Somló 1859-ben Kis-Kaposton (Ung-megyében) született, jó módú szülőkötől. Családi neve Hlavathy Ödön s szülei és testvérei jelenleg Ungvárt laknak. Szülei kitűnő nevelésben részesítették. Iskoláit Ungvárt, Sárospatakon és Budán végezte s 1875-ben lépett a színi iskolába. Szülei eleinte ellenezték, hogy a színészi pályára lépjen, de Somló egy iskolatársával Budáról elszökött, hogy Szekesfehértvárt belépjen a színtársulathoz. Utközben utolérték és most már maga nagybátyja iratta be Somlót a színi iskolába. Ott kitűnt társai közül, s tanárai kivétel nélkül szeretették. A színi iskolából 1878-ban Győrbe, onnan Debreczenbe szerződött s jelenleg a szegedi színtársulat tagja.

— A TELEKI-JUTALOMÉRT PÁLYÁZOTT és a jelentésben is felemlített *»Tavaszi és őszi«*

című vigjáték szerzője — mint hirlik — Rakodczay Pál; az ugyanazon jelentésben említett *»Rangkorság«* című vigjátékot pedig Müller Gyula, zombori szerkesztő irta.

— BAJÁN TÓTH KÁLMÁN emlék-ünnepélyét, a képviselőválasztási mozgalmak miatt május 21-dikéről későbbre halaszták.

— ÁLTALÁNOS HAZAI MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETRE hirdet előfizetést Bihari Péter tanár. A mű, az előfizetési felhívás szerint, különös tekintettel van a papok, tanítók, hivatalnokok és a művelődni szerető nők igényeire és felöleli a világtörténelemnek nem politikai részét képező elemeit, minők a földművelés, ipar, kereskedés, művészet, tudomány, vallás és erkölcs története. A középkort tárgyaló résznek egy negyedét, az újkorról szóló résznek egy harmadát teszi a *»magyar műveltség története«*. A könyv a közoktatási minisztérium jóváhagyásával, s pártfogásával jelenik meg két kötetben. Ara 5 ft lesz.

— PHILOSOPHIE DES UNBEWUSSTEN. A Farkas-Raskó-féle hazafias költemény pályázat, melynek eredményét az akadémia üléséről szóló fentebbi tudósításban közöljük, 28 beérkezett költemény közül *»A magyar nemességhez«* s a *»Magyar ember dala«* címűek váltak ki. A bíráló bizottságban — mint a Bpesti Hírlap írja, — SZÁSZ KÁROLY *»A magyar nemességhez«* című költeménynek akarta kiadni a pályadíjat, de GYULAI PÁL indítványára a másik kapta meg, melynek szerzője VARGHA GYULA.

— MIGNET ÁGOSTON FERENCZ, a francziák egyik legnagyobb történetírója, e hó 24-én Párisban meghalt.

ZENÉSZETI SZEMLE.

HANGVERSENYEK: V. Philharmonikus hangverseny. — Pachmann Valdemár. — Ney David ballada-estélye. — Hiller Ferdinánd oratoriuma: »Saul«. — Rosé-féle négyes-társulat.

A bőjti hangversenyek szokatlan pontossággal és elég változatossággal következnek be egymásután, úgy hogy a zenészeti tudósító alig képes lépést tartani azokkal. Mai szemlénkben nem kevesebb, mint hét zeneestélyivel kell foglalkoznunk, melyek többé-kevésbé a muló napi érdeken túl még művészeti jelentőséggel is bírnak. Nagyszerű esemény ugyan még eddig nem adta elő magát; ilyet csak a jövőtől várunk, értjük BRAHMS János, *»Requiem«*-jének előadását, mely a legnagyobb élő zeneszerzőnek remekét fogja ismertetni a mi közönségünkkel hihetőleg méltó alakban. Ennek reményében szívesen beérjük az eddigi nem épen túlságosan kecsesgató, de bizonyos tekintetben kielégítő eredményekkel.

A folyó hó 19-én végbement philharmonikus hangverseny műsorából, az *Euryanthynt* és a *pásztori szimfoniát*, mint eléggé ismert alkatrészeket leszámítván, két relativ újdonságot hallottuk: a BACH műveiből összeállított és zenekarra átírt *Suite-t* és WAGNER *»Siegfried«*-jének végjelentét. Az előbbinek elnevezését nem találjuk oly természetesen, magától értetődnek, mint azt annak szorgalmas átdolgozója, *Bachrich* Zsigmond irt alkalmazta. Mert a mit az öreg *Bach* *»Suite«*-nek mondott, az egy általa tervszerűen megállapított sorrend volt, nem pedig három, önkényesen kiszemelt, összefüggés nélküli darab egymás mellé való sorolása. Nyilvánvaló, hogy a *Gavotte* és *Masette* ily alakban is elég tetszetős, hiszen a zenekar sokkal inkább képes a remek szólam-vezetésnek kitüntetése, mint bármely egyes hangszer magában, de a három különálló darabban a magasabb

egységet, az összetartozás ismérvét hiába fogjuk keresni. Ez okból kénytelenek vagyunk *elvi* kifogásunkat ezen és hasonló kísérletek ellen ez alkalommal ismételni és azt jövőre is fentartani, bármennyire elismerjük is az átdolgozásnak előnyös tulajdonságait, a finom, átlátszó szerkezetet és a korhű színezetet az alkalmazott hangszerelésben.

A másik újdonság *»Siegfried«* végjelente, csak azok számára volt valóságos új, kik a tavali Niebelung-előadásoktól távol maradtak. *Neumann* Angelo vándortársulata, mely azóta végkép felbomlott, igen tisztességes előadásban, *Materna* asszonnyal és *Unger*-rel, mutatta be a hatalmas darabot, mely szikla-tömbként magaslik ki a *Siegfried*-dráma végtelen lapályából. Jóakaró commentatorok *»kettős«*-nek nevezték el ezt a jelenetet, a mi bizony több az euphemismus-nál. Az egész, háromnegyed órára terjedő darab alatt, melyet a multkorai bemutatásnál is csak kihagyással mertek előadni, alig néhány ütemre alkalmazható a *»duett«* elnevezése s ezen senki nem csodálkozhatik, a ki Wagner műveit olvasta és ismeri az ő drámai elméletét. Hiszen szerinte a *drámai igazság* ellen vétene az, a ki a színpadon két vagy több személyt szólaltat meg egyszerre, mert ezeknek csak szépen egymásután, *soha* párosan nem szabad énekelniök. Így van megírva a sibyllai könyvek IX. kőtetében. Mindazonáltal szívesen elismerjük, hogy eme végjelentben vannak megragadó szépségű és még inkább hatalmas erejű momentumok, melyek helyesebb oeconomia és arányosabb méretek mellett kétségkívül még nagyobb hatásra lennének képesek. *Wiltu* remekelt *Brunhild* szerepében; ily szenvedélyes kitörést és ily feltétlen uralmat a zugó zenekar hangárjai fölött ő kivülről nem tapasztaltunk még egy énekesnőnél sem, *Materna* asszonyt sem véve ki, a ki ugyan mint Wagner-nak felkent *Brunhilde*-ja, bizonyos privilegizált állást foglal el e tekintetben, nemcsak Bécsben és Bayreuthban, de széles e világon, mert nemcsak az északamerikai *Rocky-mountains*-ok is visszhangozni fogják a *»Hofjótó«*-t, melyvel *Materna* asszony fog kedveskedni a köz-társaság szabad polgárainak.

Pachmann Valdemár zongorahangversenyei kiváló jelenséget képeztek művészeti életünkben. Zongoravirtuózok voltak nálunk, sőt fölös számmal és a mi közönségünk félre-ismérhetlen jelét adta annak, hogy a zongorajáték iránt csak a legkritikábil esetben tud érdeklődni. Kétszeresen nehéz egy zongoravirtuóz fellépése ugyanazon a helyen, a hol kevéssel ezelőtt *Rubinstein* utólréhetetlen művészte lebilincselve tartotta a bámuló hallgatók figyelmét. Csakis ennek a kedvezőtlen esélynek tulajdoníthatjuk azt, hogy *Pachmann* estélyei oly kevés vonzerőt gyakoroltak. Mert eltekintve némi csekély bizarr jellemvonásoktól, melyek azonban inkább külsőségekre vonatkoznak és korántsem érintik a dolog végét, e fiatal orosz-német művész annyit élvezte nyújtott játékában, hogy minél többet hallottunk tőle, annál jobban győződünk meg arról, hogy ragyogó technikája, átgondolt előadása, előkelő izlésnél fogva korunk legelső zongoravirtuózi közé sorozandó. Gyengéd testalkata s nőies sentimentalismusa képtelenné teszik ugyan arra, hogy a zongorajátéknak hasonló problémáit oldja meg, mint azt *Rubinstein*-tól, *Bülow*-tól, vagy más vele egyenrangú művésztől megszoktuk, de az a gyönyörű finom egyenletesség, mely *Pachmann* játékát jellemzi, bőven kárpótol a hiányzó erőnyilatkozatokért. Egyéniségéhez jobban illik *Chopin* és *Henselt* nemes érzéggel telt muzsája, mint *Bach* és *Beethoven* erős indulata, magas röptű szellemének hagyományai. *Schumann*-nál is gondosan megválogatja a physicumának megfelelő zenealkotásokat. Egyik különlegességét képezik a hihetetlen gyorsasággal kezelt *hatodfogások*; részünkről megvalljuk, hogy nem ismerünk senkit, a ki

Pachmann-t ebbeli technikájában felülmúlta. Nem egyszer a szerencsétlen *Heymann*-ra kellett gondolnunk, kihez Pachmann talán legközelebb áll bevégzett tőkélyű és melancholikus hangulattal eltelt előadásában. *Chopin* darabjainak interpretálásában nem lehet eléggé csodálni azt a finom, lehetséges billentyűzést (*Anschlag*), mely a valódi virtuozitás egyik titkát képezi. Kár, hogy Pachmann játékába belevegyül néha olykor egy-egy különöz vonás, művésziellen *grimace*, mely a hallgatót kellemetlenül érinti. Ugy látszik, Bülow-tól tanulta azt a megrovandó affektálást, mely e nagy virtuóznak számos fonák-ságai közé tartozik és a legnemesebb művészi aspirációkat neveléségek külsőségei által alaposan diszcreditálja.

Hazai művészeinkkel, operánk tagjaival ritkán találkozunk hangversenyteremben és ha igen, rendszeren kevés örömmel telik abban. Annál megnyugtatóbban hatott reánk az az általános nagy siker — mert egyik oldalról sem vonatott kétségbe, — melyet operánk kitűnő barytonistája, *Ney Dávid* ur ért el az általa rendezett *ballada-estélyel*, melyben *Loewe* Károlynak egynehány kiváló szépségű dalát ismertette meg közönségünkkel. *Ney* ur evvel ép oly dicséretes, mint hálás feladatot végzett, mert *Loewe* nálunk jóformán ismeretlen volt, balladairól mitsem tudott a nagy zeneközönség, a mely ezen egy estélyen nem kevesebbet hallott ezekből, mint *kilenczet*, még pedig a legjavából. *Loewe* balladái másutt is ritkán hallhatók, egyrészt nagy hangterjedelmükkel fogva, mely körülbelül 2 és fél oktávra megy (*e-től gis'-ig* a minimum) de azon oknál fogva is, mert *külső hatásokra* nem alkalmasak; énekeseink pedig jobbára csak oly dalokat szeretnek előadni — és fájdalom! csak olyanokat kedveltemek meg a közönséggel — melyekben egy pár szélesre nyújtott fermatá-val tapsolásra indíthatják a jámbor hallgatókat, vagy pedig érzélgős melodiákkal segítik rontani a közönség izlését. Így van azután, hogy a hangversenyteremben egyebet nem hallunk, mint *Abt* és *Kücken*-féle boldog közepszerűségek triviális dallamait, a *Kapellmeister*-zene lehangoló termékeit. Csodálni lehet-e akkor, ha a hangversenyben énekeseink pusztán a külső sikert hajhászták, az untatott közönség pedig ásitozva vonul meg a neki szánt énekadományok elől? Nem csekély bátorság kellett ahhoz, hogy hazai művész, kit eddig semmi külföldről jövő dicsőfény nem vesz körül, de kinek *természeti* adományait még nálunk is, a hol már egy évtized óta odaadással működik, korántsem méltányolták eléggé, ily szokatlan adománnyal lépjen a közönség elé, mely zenei szükségletének kielégítését mind-egyik az opera kétes értékű szolgáltatásából volt kénytelen meríteni. Szerencsére a merész kísérlet fényesen sikerült. De hogy sikerült, azt egyenlő részben a zeneszerzemények, mint az előadó jelességének tulajdoníthatjuk. *Loewe* balladái egy oly különlegességet képeznek, mely a maga nemében mintaszerű. A ballada alaphangját sehol és senkinél oly megkapó hűséggel és valósággal megragadva és végig megtartva nem halljuk, mint eme sajátzerű, ellenállhatatlanul vonzó dalszerzeményekben. Mind-egyik ballada egy alaphémán nyugszik, melyet a szerző a változó helyzetekhez képest módosít, majd alig észrevehetően, majd lényegesebben, kibővíti, megnagyobbítja, élénkebb kísérettel látja el, de a főmotívumot mindenütt szigorúan megtartja. A tulajdonképeni hangfestés, a költemény menetének megfelelően, a zongora-kíséretnek jutott, mely csodálatos hajlékonysággal, néhol megragadó genialitással simul a költői intencióhoz. Lehetetlen volna azokat a finom, apró jellemző vonásokat itt elsorolni, melyek már első hallásra felkeltik figyelmünket. *Ney* ur gyönyörű, érzés csengésű és e mellett a lágyabb érzelmek kifejezésére oly annyira alkalmas baryton-hangjával kiválóan van képesítve a dalok előadására, melyek

egy-egy baryton-hangra vannak írva, a mi igen lényeges körülmény, mert a ballada komor hangulatához jobban illik, mint bármely más hangnem. Az ezuttal előadott balladák *Loewe*-nek legjobb szerzeményeihez tartoznak, kivéve talán egyet (*Der gefangene Admiral*), mely azonban talán éppen a *közélet* felé hajló érzélgős refrain-jénél fogva nem kevésbé tetszett, mint a többi, kétségkívül nagyobb értékkel bíró szám. A *Byron* szövegére írt dal (*Sie geht in Schönheit*), mely a *Hebrew melody*-ek egyik gyöngye, nem ballada ugyan, de azért talán még sem hibázott a hangversenyző, hogy e lyricus szerzeménytel a ballada-sorozat egyhangúságát mérsékelni igyekezett. A hangversenyben, melyben azonkívül *Deutsch Willy* ismert zongoraművész egy pár tartalmas zongora-előadással részt vett, egy más újdonsággal is lepletek meg: *fuvola*-előadással, melyben az opera-zenekar egyik fiatal tagja *Kohlert* Lajos ritka készséget és — lélekzetet tanusított. Az előadott művet *Reinecke*-nek egyik szonátáját fuvolára és zongorára érdeklő hallgatók, de szívesen megvalljuk, hogy a közönség túlnyomó része nem osztozkodott a mi véleményünkben, sőt ellenkezőleg kétségbevonhatatlan jelét adta annak, hogy a fuvola-előadást sokallja. Különben tagadhatatlan, hogy a fuvola, mint minden más fuvó hangszer, sokat veszít hatásából, ha nagyon *közelről* halljuk: hátha még kénytelenek vagyunk a fuvolásnak erőlködéseiről, lélekzetvételéről közvetlen tudomást venni. Jobb az ilyen zenét távolról élvezni. Meg vagyunk győződve, hogy voltak, kik legszívesebben a termén kívül szerették volna helyezni.

A *budai zeneakadémia* f. hó 26-án ismét oratorium-előadással lépett a közönség elé; ezuttal *Hiller Ferdinánd*nak egyik régebbi művét *Saul*-t szemelte ki előadásra. Az oratorium szövege *Moriz Hartmann*-tól ered, s mintegy középhelyet akar elfoglalni a hagyományos bibliai oratorium-szövegek és az ugynevezett dramatikus concert-darab szövegei között. A költemény szépségeit egyébiránt a gyarló fordítás teljesen élvezhetetlenné tette. Vajjon nem-e czélszerűbb ily esetben az eredeti szöveget megtartani, mintsem énekeseket és közönséget oly *szencellenes*, de ezenfelül érthetetlen zagvalékkal kínálni, minőt nyújt ez a fordítás (Példaképen idézzük ezt a gyönyörű helyet a 16. lapon: »Sátrat üss, a bék jelt!» Egy más helyen, az 5. lapon, az »égy bék« pláne leszál »szentelt fejedre« stb.) »Saul« zenéje dallamos, tetszetős, a karénekek pedig nem nélkülözik a polyphonicus szerkezetet, az egyes részeket meglátjuk a gyakorlott kéz és az emelkedett izlés, de az összenyomás még sem teljesen kielégítő, mivel a zene-költőnek nem sikerült a bibliai tárgyat a kellő színezettel megzenésíteni. Dallamai, melyek máshol talán *cantate*-ban tetszhetnének, édes-késeknak tűnnek fel e helyen, a komoly részekben pedig nélkülözzük a magasztos lendületek illő kifejezését. Ezt egy zeneszerzőnek, ki éppen »Saul«-t tette compositiójának tárgyává, nem volt szabad szem elől tévesztenie. Bármily kedveseknek is tűnjének fel *Saul* zenéjének *lyricus* részletei, nem feledhetjük el a mellett, hogy *Havndel* hasonló oratoriumában egy oly hőskölteményt bírnak — ha e kifejezéssel élni szabad — mely messze maga után hagyja az epigonok kísérletét. Az előadás egészben véve kielégítő volt, az egyet vezetője *Szantner* Zsiga úr, a ki dicsérendő szeretettel csüng e műven, odaadással működött úgy a betanulás, mint a bemutatás alatt. A solisták közül csakis *Gubrauer* Katalin asszony, a *soprán-solo* képviselője vált ki, a többi énekes társa bizony nem emelte az előadás fényét.

A elmaradt és sajnosan nélkülözött *vonós-négyes-estélyek*-ért némi kárpótlást adott *Rosé* Arnold bécsi hangversenymester, ki társaival (*Rosé* Ede gordonka, *Egghard* Gyula viola, *Loh* Antal második hegedű) két előadást

rendezett a Hungária-szálloda szűk és — mellesleg említve — zenei productiókra teljesen hasznavehetetlen termében. Az első estélyen *Volkmann* műveiből játszottak, a *G-moll négyes* és a *B-moll harmast*, ez utóbbiban *Door* Antal adván elő a zongoraszólamot. A második estélynek műsorán *Beethoven* (18. mű) és *Schumann* (41. mű) négyesei, valamint *Goldmark*-nak zongora-ötöse szerepelt. *Rosé* négyese magas tőkélyre vitte az együttjátszást, a négy fiatal művész alá tudja magát rendelni a kamarazene legfőbb törvényének, hogy egyik se iparkodjék a másik rovására kiemelkedni a szép összhangból. Maga az első hegedűs, *Rosé* Arnold, kitűnő művész a hangszerén, és fiatalága dacára Bécs városának legelső hegedűművészeinek tartatik. Hangja, bár nem túlságos nagy, de rendkívül nemes, kristálytisza és átható erejű. *Beethoven* F-dur négyesében, az u. n. *Rasumoffsky*-négyesek eljében, bebizonyította, hogy a klasszikus művek előadásában méltó utódja *Hellmesberger*-nek, bár nem ennek, hanem a bécsi conservatorium egy másik hírneves volt tanárának, *Heysler*-nek iskolájából került ki a még csak 21 éves művész, ki máris oly sokra vitte.

SCHÜTZ MIKSA.

JEAN BECKER.

Egyike ama ritka zenészeknek, kik művésztük magasztos voltát teljes komolyságában fogják fel; egyike azoknak, kik tiszta érzésükkel az egyoldalú virtuoziránnyal szemben ében tartják bennünk a hitet a valódi művészetben, *JEAN BECKER* nem él többé. A művészi vállalat, melylyel neve össze van fűzve, a flórenczi vonós-négyes-társulat, hazája határain túl is mindenfelé híressé tette; e vállalat túlélt a hangversenyestéket, melyeken a hallgatókat gyönyörködtette, emléke még él és hatása megvan.

Jean Becker 1836-ban *Mannheim*-ban született; kiképzésében része volt atyjának és a *mannheimi* zenekar két tagjának is, de leg-többet köszönt a belga iskolához tartozó *Kettenus*-nak, ki *Mannheim*-ban hangversenymester volt. Maga is megvallotta, hogy e kitűnő tanítójának hatása volt a legmaradandóbb becsű rá nézve; *Alard* vezetése alatt is állt egy ideig, minek azonban nem volt oly jelentősége.

Fiatal korában *Becker* még nem ébredt ama magas feladat teljes tudatára, melyet később kitűzött magának; tehetsége, melylyel mindennemű technikai nehézséget könnyen legyőzött, inkább a virtuozirány felé vonta. Már 11 éves korában hangversenyezett szülővárosában; majd befejezte tanulmányait, *Páris*-ban élt, honnan visszahívták *Mannheim*-ba, hogy az ottani zenekarnál tanítójának utódja legyen.

1850-ben felhagyott *mannheimi* működésével, mely alatt a *badeni* nagyhercegnőtől kamaravirtuóz címet nyerte, és legelőször *Páris*-ban adott sikeres hangversenyeket, hova később is visszatért; *London*-ban is fellépett, majd beutazta Németországot és később egy évadon át *London*-ban a *Philharmonic Society*-nél működött mint hangversenymester.

Vége érettebb korában feltette magában, hogy csak a komoly, nemes szépnak szenteli magát és magasabb művészi czélok elérésére vonós-négyes-társulatot törekedett megalapítani, mire 1866-ban *Flórencz*-ben alkalma nyílt. Második hegedűre és violára két olasz művészt választott ott maga mellé, *Masi*-t és *Chiostri*-t, violoncellóra *Grützacher* egy tanítványát, a német *Hilpert*-et. E fiatal emberekkel oly buzgón folytatott kimerítő tanulmányokat és czéljáért annyira lelkesítette őket, hogy társulata csakhamar a legmagasabb igényeknek is meg tudott felelni. A kitűnő társulat nem-sokára elhagyta *Flórencz*-et és *Európa*-szerte, de kivált a német fővárosokban aratta babérait. *Hilpert* helyébe 1875-ben *Hegyesi* lépett.

Azokban a társulat nem sokkal azután szét-
oszlott és nyomába a Becker-család négyes-
társulata lépett, melynek tagjai az atya, leánya,
Jeanne (zongora) és két fia, János (viola), meg
Hugó (violoncello), voltak. A család 1880 óta
adott hangversenyek szép sikert aratott, de
működése még sem tartott sokáig. A család-
főt betegeskedése teljes visszavonulásra bírta,
míg f. hó 26-án a halál megszáditotta szen-
vedésétől. Oly művészt gyászolunk benne, ki
nemcsak hogy a zene terén kitűnt és nagy
hatást gyakorolt, hanem nagy műveltsége és
szeretetreméltósága által szélesebb körökben
is meg tudta nyerni a szíveket.

TIRO.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A ZENEÉVADNAK kétségkívül legneve-
zetesebb eseményeit fogja képezni BRAHMS
»Requiem«-jének előadása a zenekedvelők
egylete által, mely a nagyhét első napjára,
április 7-ére van kitűzve. Kihátás van rá, hogy
ezen előadásra a szerző maga is meg fog
jelenni köztünk és talán maga fogja vezetni
művének bemutatását. Az előadás, mint az
egyletnek többi nagy hangversenye, a városi
Vigadó nagy termében fog megtartatni és
igy az egyleten kívül állókra nézve is a ren-
des helyárrak mellett hozzáférhetővé lesz tőve.

— Egyházi zeneelőadás a nagyhéten ezen
kívül még csak egy lesz: PERGOLESE »Stab-
at mater«-je, melyet Passy-Cornet tanárnő
tanítványai, az országos színtanoda opera-
növendékei adják elő jövő hó 10-én (d. e.
10 órákor) a belvárosi templomban.

~ A VI. PHILHARMONIKUS HANGVERSENY,
mely április 2-án fog megtartatni, majdnem
kizárólag BRAHMS műveiből lesz összeállítva.
Előadásra kerül Brahms új III. színtóniája is,
melyet valószínűleg maga a szerző fog diri-
gálni. Ezen kívül Brahms-tól az ismeretes két
nyitány (Akademische Ouverture és Tragische
Ouverture) lesz a műsoron. Végül NEY Dávid
fogja énekelni a nagy barytonsolo-t Mendels-
sohn »Paulus«-ából.

~ DVORÁK ANTAL »Stabat mater«-jének
londoni előadását az »Albert-hall«-ban maga
dirigálta és élénk tetszésben részesült.

~ BRAHMS JÁNOSI ünnepelte mint ven-
déget az elmúlt héten a szász főváros. —
Brahms a drezdai »Liedertafel« hangversenyén
»Rinaldo«-ját és egyik rhapsodiáját vezényelte,
maga pedig hatalmas D-moll concertjét ját-
szotta. A közönség mindezen peccéket, valamint
a kir. zenekarnak játékát és Spies k. a. dalait
tetszéssel jutalmazta.

~ AZ »OPERA POPULAIRE« Párisban a városi
tanács részéről 300,000 franci subventiót élvez
és valóságos megérdemelt nevet, mert benne
a legdrágább hely ára 5 fr. Márczius 7-én
volt első premiéreje, egy három felvonásos
vig opera, melynek szövegét Marson és La-
friqué, zenéjét pedig Anthoine, egy ifjú zene-
szerző (ki a conservatoriumban mintegy 50 év
óta tanít) írták. A darab elhibázott meséjénél
egyszerűn, kellemesen írt zenéje jobban tetszett.

~ A »PÁRISI CONSERVATOIRE« 13. hang-
versenyének legvonzóbb darabja Berlioz »Ro-
meo et Juliette« című drámai symphoniája volt;
a kitűnő előadás daczára csak némely részletek
arattak kiválóbb sikert. Beethovennek B-moll
concertóját ESSIOFF asszony játszotta; nagy
tetszéssel jutalmazták ugyan, de stíljét a Con-
servatoire stíljétől elütőnek ítélik. A műsört
Gounod »Prés du fleur étranger« című cho-
rusa fejezte be.

~ A NOTRE-DAME székesegyházban a
párisi zenészek társasága a múlt héten Mchul-
nek ünnepi miséjét adta elő. Sarasate egy
andante religióst játszott, Taskin és Bosquin
Mendelssohn-nak néhány szerzeményét adták
elő. A misét, melynek soli-részletei Flajollet
és François urakra voltak bízva, Gounod val-
lások indulója (marche religieuse) előzte meg,
utána pedig Ambroise Thomas »Laudate«-ja

következett. Az ünnepiességben Daubé J. ve-
zénylete alatt háromszázán működtek közre.

~ A PÁRISI ST. EUSTACHE templomban
f. hó 27-én tartott ünnepies istentiszteleten
Fauré, a kitűnő művész Niedermeyernek Pater-
noster, Haydn-nak O fons pietatis című szer-
zeményeiből, valamint saját Crucifixus-ából
énekelte részleteket.

PÁLMAY ILKA.

Mit írjunk róla? Életrajzot, azzal az
indiszkret kezdettel, hogy mikor szü-
letett? Pletykát, mely ezerféle alak-
ban kering róla; az első, a ki tovább
adja kezéből, gombostípus adja ki, s mire
visszatér Pálmayhoz, hegyes tör, melylyel szí-
ven döfik? És neki fáj ez a döfés, pedig
boldog az operette-primadonna, a kiről plety-
kálnak, s csak addig boldog, a meddig plety-
kálnak, mert ha egyszer elhallgatott a világ
szája, akkor a tenyere is pihen és akkor nép-
szerűség — good night. A hanyatlás, a kö-
zömbösség éjszakája következik. A sziporkázó
csillag lehullván, eltűnik a sötétségben. Meg-
írjuk művészi alkotásait? Vagy írjunk arról az
igéző nevetésről, melyet egy fotografirozó ma-
sina szívességéből mai mellékletünkön közzé te-
szünk (fájdalom, a vele járó csengő hangot
nem mellékelhetjük)? Mert erről is lehetne
ám írni, de sokat . . . íme, száz oldalról is
lehet jellemezni, s bármely irányban evezünk
a cikkel, megtaláljuk a jellemző vonásokat,
melyek Pálmay karakterét alkotják: meg-
találjuk az igazi Pálmayt.

Keressük tehát. Azon kezdte, hogy gye-
reklány korában, otthon, a felső hazában, hol
a nő oly kedvesen mondják á-nak az a-t,
színházastit játszott, még pedig nagy szenve-
déllyel. Ezen mindnyájan keresztül estünk,
minden komolyabb baj nélkül, csak hogy a
14 éves korban, mikor mi még benne vol-
tunk, akkor ő már az igazi színpad festett
világába lépett. Igaz, hogy nem nagy szeren-
csével, mert az első lépésével, melyet a szí-
npadon tett, feldöntött egy kis gipsz Amor-
szobrot, mire ijedten visszafutott a színpad-
közé. Innen kezdve vége volt a barátság-
nak — Amorról is, meg a direktorral is. Igen
ám, mert az Amort egy földesúr adta kölcsön
díszítéssel a direktornak, a ki Amor feje híján
nem tudott beszámolni. A direktor úgy boszulta
meg magát, hogy Pálmayt kóristáné szí-
nvalon tartotta, Amor pedig úgy, hogy férjül
adta neki — Szigligeti Józsefet. Mind a két
állapottól meg tudott szabadulni. De mikor
legelőször a fővárosba jött, még kóristáné és
feleség volt: ily minőségben mutatta be ma-
gát »Fatiniczá«-ban a budai színpad pesti kö-
zönségének. A színlapon, mint »3-ik hárem-
hölgy« figurált. Ez történt 1877-ben. És most
absolut szultána a színpadon.

Azután újra eltűnt abban a sanyarú is-
meretlenségben, melyet vidéki színészetnek
neveznek. Néha-néha játszott egy-egy nagyobb
szerepet. Ő vitte véghez azt a csodát, hogy
okos és fővárosi színvalon álló kritikára
inspirált egy obskurus vidéki kritikust. Ez az
esemény kétségkívül feltűnést keltett volna,
ha az illető kritikus szavai tovább terjedtek
volna a falu határainál. Azóta is hiába lessük
e csoda ismétlődését, a mi mutatja a —
vidéki primadonnának tehetségtelenségét.

Kinccses Kolozsvárott ringatták dicsősé-
gének bölcsőjét. Kinccses Kolozsvárott, mely
azóta »szegény«, mióta őt onnan elhozták.
El is törölték rá nonsokára ott az operettet,
egy sem érdemes már azt játszani, s ha így
raboljuk el sorra színészeit, kénytelenek

lesznek lassanként mindent »eltörölni«. Akkor
virágjában volt a kolozsvári színház, s még a
Théâtre Français-ról is lenézőleg beszélt, bár
egy ízben koncedálta, hogy »az se kutya«. Kolozsvárról Pálmay hire egyszerre átrepült
Bécsbe (de nem léghajón), a nélkül, hogy
Magyarországon stációkat tartott volna. A
kétfejű sas metropolisában hirdette ő a ko-
lozsvári társulat élén a magyar igéket, s foly-
tatott peloponnézusi háborút Balogh-néval, a
másik primadonnával. Ez időre esik szónoki
fellépése is, mikor egy páholyból speechelt a
közönségnek a rendező ellen, s fogadta hó-
dolatát a galamboknak, melyeket elhős ma-
gyar diákok eregettek fel hozzá.

A szeretetreméltó Frondeuse dicsőséggel
és koszorúval megrakottan tért haza, s elő-
ször is Budapesten pihent meg vendégszere-
pelt. Feltűnést keltett. Eredmény: szerződés
Rákosi Jenővel, a népszínház akkori igazgató-
jával, s hűtlenség Kolozsvárhoz. A Rákosi-
korszak alatt teremtette meg a »Kornevilli
harangok«-at, s ettől a darabtól datálja ő
népszerűségét. Bizonyos, hogy Pálmay Ilka
találkozása Szerpolettel igen szerencsés volt,
de a harmadik, a ki ennek örült — Rákosi
Jenő volt. Abba a korszakba esik a népszin-
házban első drámai alkotása is, a »Tolonc«
Lisztkája, mely sok és drámai erőt kívánó
szereppel a budapesti sajtó általános elisme-
rése közt küzdött meg. Szerepeire különben
nem akarunk kiterjeszkedni, mert ezt terünk
nem engedné.

A nagyon elesélt franczia közmon-
dás iránti tiszteletből mindnyájan vissza-
térünk első szerelmünkhez. Ő is vissza-
tért — Kolozsvárhoz, hol a hűtelten tárt
karok fogadták. Ő igen meg volt hatva, aztán
kibontakozott a karokból és — visszatért a
fővárosba. T. i. Rákosi ment, Evva jött;
Blaháné ment, — erre Pálmay jött; mire
Blaháné is megmaradt. A nagy mozgalom
után nyugalom állt be, s Pálmay Ilka igen
becses levelekkel gazdagította babérszörűjét.
És e babérlevelek közül nem utolsó az, melyet
»Naná«-ért kapott. Mindenkit meglepett
é szereppel, melyben operettjelenetek mellett
a legerősebb drámai scénák nyujtanak a
művésznőnek alkalmat, tehetsége sokoldalú-
ságának megmutatására. Veszedelmes szerep,
melyet jól játszani annyi, mint kitenni magát
néhány fímváskodó rosszakaratú megjegyzésé-
nek; rosszul játszani pedig természetesen nem
egyezett meg ambíciójával. Az utolsó jelenet
haldoklását valóban megdöbbentő realismussal
játszotta. A »Székházak«-ban egész más
oldalról mutatta be jellemző erejét: egy
valóságos jogásztípust teremtett Cseresnyés
Alfréd-ből, s eleven, virgoncz, könnyed ter-
mészetének egész kedvességét ragyogtatta.

A múlt tél két legjelentékenyebb nép-
színházi sikere az ő nevéhez fűződik: az
egyik »Rip van Vinkle«, a másik a »Csókon
szerzett vőlegény«, de főképp az utolsó, mely
egészen az ő vállain nyugszik, melyben őt
különböző alak kostümjeiben jelenik meg, s
a szerint változó hanggal, játékkal, egy szóval
művészi színvalonon álló sokoldalúsággal lép
meg újra meg újra a közönséget.

. . . Ebből az öt egyszerepből kaptuk mi
ki azt a mosolygó arcképet, melyet e számunk-
kal veszá olvasó, a ki Pálmay Ilkának, a művésznőnek
kétségkívül jóakaró barátja, s velünk
együtt elismeri a művészet terén aratott jelen-
tekeny sikereit.

RÁKOSI VICTOR.

SZÍNHÁZI HIREK.

= A NEMZETI SZÍNHÁZBAN hétfőn este
»Fedorát« adták elő. Ez alkalommal lépett fel
először mint szerződött tag, Szacsavay Imre
»Loris« szerepében.

= A NÉPSZÍNHÁZ legközelebbi ujdonsága
ALMÁSI Tihamér népszínműve »Czigány
Panna«, április 4-én fog színre kerülni Blaha
L. asszonnyal a czímszerepben.

= A BUDAI SZÍNHÁZAK SEGÉLYE. A belügyminister jóváhagyta a fővárosi közgyűlésének azt a határozatát, a melylyel a budai színházak évi segélyét 2000 frtról 3000 fitra emelte föl.

= A MAGYAR SZÍNÉSZEGYESÜLET legutóbbi tanácsülésén több, a hazai színészetre örvedetes hír jelentetett be; nevezetesen Bényei igazgató bejelentette, hogy a »felvidéki köz-művelődési egyesület« közelebbi ülését *Selmecsbányán* tartandja, mely alkalommal egy új színház építése is komolyan szóba fog hozatni. Feleki alelnök pedig tudatta a gyűléssel, hogy Munkácsra az új színház elkészült s az alapkövetélteli ünnepélyre az írók és művészek társasága is meghívott. Elénk lelkesedéssel fogadta a gyűlés alelnöknek, mind leendő színházgátnak azt a kijelentését, hogy míg a kolozsvári színház tagjai felsőbb helyről várják az utalást arra, hogy a színészegyesület tagjai legyenek, addig a budai színházak minden tagja — bár a fővárosi színházak némi kivételt képeznek konzesszió tekintetében — kötelezve lesz az egyesületbe belépni. Titkár jelenti, hogy az ig. tanács eddig 20 színházgátnak véleményezte az engedélyt, minék folytán azok haladéktalanul fel fognak terjeszteni a belügyministeriumhoz. Végül Tóth Béla színházgátnak felhivatni határozottat, hogy miután tölre két nagy színházat vett ki, mutasson ki ennek megfelelő könyv- és ruhatárt.

= SZÍNHÁZI ENGEDÉLYEK a belügyministeriumban a magyar színészegyesület igazgatótanácsának főntebb említett felterjesztése folytán a következő igazgatóknak adattak meg: Pesti Lajos, Várady Ferencz, Mándoki Béla, Mosonyi Károly, Sághy Zsigmond, Aradi Gerő, Csóka Sándor, Balogh Alajos, Bánfalvy Béla, Homokai László, Fáni János, Kárpáthy György, Krecsányi Ignác, Lászy Vilmos, Tóth Béla, Szegedi Mihály és Polgár Mihály. Ezek részére az engedély jövő évi virágvasárnapig szól.

= A BUDAI VÁRSZÍNHÁZHOZ Feleki Miklós díszfestőtől Goldstein Nándort, Lehmann tanítványát szerződtette.

= HELVEI LAURA ápril hó 5-én este 8 órakor az V-ik kerületi polgári kör helyiségében (Tigris-szálló, nádor-utca) felolvasást fog tartani.

= SZIGETH JÓZSEF Szegeden, szombaton Shakespeare »IV. Henrik«-jében mint Falstaff lépett föl, fényes sikerrel. A közönség rendkívüli érdeklődése arra indította a jeles művészt, hogy szegedi vendégszereplését még egy nappal meghosszabbítsa, és így saját népszínművében: »A csizmadia mint kísértet«-ben lépett föl utoljára vasárnapon, e hó 23-án. Ez utolsó föllépte alkalmával két babérszorút kapott, egyet fehér szalaggal az »igazgatóság«-tól, egyet nemzeti színű szalaggal a »közönségtől«. Mikor a függöny legördült, háromszor-négyyszer is kihívták.

= HEGYI ARANKA Szegeden hétfőn, e hó. 24-én kezdte meg vendégszereplését »Udvöskében«. Ez előadásról a következőket írják Szegedről: A színház zsufolásig megtelt s a díszes közönséget a művésznő énekével és játékaival egészen elragadta. A különben tapsban igen fukar szegedi közönség valóságos extázisba jött. Az utolsó jelenetekben már akkor is tapsoltak, ha a művésznő bejött; s valahányszor távozott a színpadról, mindig kétszer-háromszor kihívták. Különben Hegyi Aranka ezt a ritka ovációt meg is érdemelte; végtelen bájjal, kedvességgel játszott, s gyönyörűen énekelt. Dalait mind megismételték, a »pulyka-dalt« kétszer. Mindenki elismeri, hogy énekesnő ily nagy sikert Szegeden nem aratott. Szerdán »Lilien« lépett föl; s ez alkalommal oly nagy volt a közönség érdeklődése, hogy rövid egy óra alatt az összes elsőbbrangú helyeket elkapkodták s a később nagy tömegben jelentkezett közönség jegy nélkül távozott; ennél fogva az igazgatóság a művésznőt megnyerte »Lilien« ismétlésére. Sürgönyileg fölkérte a budapesti népszínház igazgatóját, hogy Hegyi k. a. szabadságát egy

nappal meghosszabbítva, szerezze meg közönségünknek azt az élvezetet, hogy Hegyi k. a. »Koldusdiák« Lauráját még pénteken bemutatthassa. Erre kedvező válasz érkezvén, a k. a. pénteken fejezte be egy nappal meghosszabbított vendégszereplését.

= PÁLMAI ILKA Miskolcra először a »Sárga csikó« című népszínmű »Erzsike« szerepében lépett föl. A jegyeket mind a négy vendéglőadásra a felemelt helyárak daczára előzetesen elkapkodták. A színház zsufolásig megtelt, s a művésznőt zajos tapsal fogadta a közönség. Több dalát megújrázták, s mint írják, — különösen szép csárdás-táncza keltett nagy hatást. Aztán »Nap és Hold«-ban és a »Kornecvilli havengok« című operetben lépett fel. Bucsuelőadásra »Huszárszörny«-t választotta.

= PAULAY EDE, a nemzeti színház igazgatója, jegyet váltott ADORJÁN BERTA kisasszonynyal. Adorján kisasszony férjhez mentele után a színpadtól megváltik.

= UJHÁZI EDE, mielőtt debreczeni rokonai látogatására utazott volna, Székesfehérvárrt lépett fel két ízben, f. hó 21-én és 22-én, és pedig 21-én »A minster előszobájában«, »Az őszi napsugár«-ban s az »Ibolyafaló«-ban. Szombaton, 22-én pedig, Vahot Imre »Országgyűlési szállítás« című vígjátékában vett bucsut a fehérváriaktól. A hatás ez este is nagy volt. Az elragadtatót közönség számos kihívással jutalmazta a művészt.

= KRECSÁNYI SAROLTA, a n.-váradí színház primadonnája a napokban esküdt meg Benke István szegedi ügyvéd és földbirtokossal.

= SZEGEDIEN A JÖVŐ HÓBAN egymásután fognak vendégszereplni: BLAHÁNE, PÁLMAI ILKA és PRIELLE Kornélia.

= SARAH BERNHARDT színtre akarja hozni Scriberek a »Carné« című drámáját, melynek czímszerepében annak idején Rachel tündökölt. Most természetesen Sarah Bernhardt játszaná a czímszerepet. Tahiti királynője, a ki jelenleg Párisban időz és szorgalmas látogatója az ottani színházaknak, a minap előadás közben fölkereste Sarah Bernhardtot öltözőjében és nagy figyelemmel nézte a művésznő öltözködését.

= SPIELHAGEN FRIGYES e hó 23-án fényes ovációkban részesült Péterváron, »Megmentés« című színművének bemutatója alkalmából. Az előadás estjén arany babérszorút nyújtottak át neki, másnap bankettet rendeztek tiszteletére, melyben a pétervári orosz és német társaság színe-java részt vett.

A TAVASZI MŰKIÁLLÍTÁS.

I.

A műkiállítás, mely a képzőművészeti társulat csarnokában e hó 16-án megnyílt, a társulat intézői voltaképp nem szándékozták, vagy legalább nem tervezték hosszadalmasan. Max Gabriel nagy feltűnést keltett három képe meg volt szereshető; Tedesco freres pedig szintén hajlandók voltak Párisból néhány képet küldeni: így hát létrejött ez a kis kiállítás, váratlanul, mint az alkalom szülte pique-nique, melyhez aztán néhány magyar művész is hozzájárult többekévesé izléses küldeményével.

De valamint hogy az ember a minden hosszabb készülődés nélkül létrejött batusalok mulat legjobban, úgy az ilyen félig improvizált kiállítások is a legtanulságosabbak a nézőre. Ezekben a szándékosság kendőző gondjai nem fedeztetik az összbenyomás pompájával az egyes részletek gyarlóságait és

fogyatkozásait. A ki e kis, összesen 108 tárgyból álló kiállításon végig megy, úgy érzi magát, mint valamely jó barát műtárgyakkal díszített termeiben. Minden képet megnéz figyelmesen, tartózkodás nélkül átengedi magát az egyes művek hatásának; miért ne? hiszen ráér; egy fél óra alatt végig nézi mind a képeket, melyek mintegy naivul kedveskednek szépségükkel és távol vannak a praetensiótól, hogy ők komoly kiállítást formáljanak, oly komoly kiállítást melyen a nézőnek is komoly és időnként elégedetlen képet kell vágnia.

Az ilyen kiállításokban nyert benyomás mély, tiszta és tartós. Magamról tudom. Soha oly élkénen nem éreztem a francia és német művészet közti különbséget, mint a napokban, midőn ott kűnn, a sugár-út farkasordítója táján, egymás közelében láttam Max, Werner, Gérôme, Worms és Berne-Bellecour festményeit. Mily világos lesz e néhány festményből a két nagy nemzet műgyakorlatának alapelve! Mily erősen megüti az embert a két művészet föjlemvonása!

A francia mindenütt és mindenben a természetet keresi, őszintén, komolyan, gondal, szeretettel és némelykor még túlhajtó szenvedéllyel is. Ha van sajátos fölfogása, annak a francia festő enged, jól tudván, hogy a szem és a kéz hiányai és túlságos perfectiói ellen az ember hiába küzd; teljesen sohasem győzheti le azokat. De ezeken az öntudatoság által finomított és fékeltartott egyéni sajátosságokon keresztül a francia festő mindig a természetet lesi, keresi, nézi; és boldog, ha egy percig meglapthatja főbbájos látványát. A francia festő hű a természethez és igazsághoz, egyéni sajátosságainak daczára is. Es innen van, hogy ha két francia tájképfestő ugyanazt a képet festi a természetről, például a fontaineblau-i erdőben, a két kép minden vonásában különbözö lesz, de azért mind a két kép mesterien vissza fogja adni a természetet; minden ember az első látásra meg fogja bennük ismerni a »tövíses fasort« vagy a »farkas-szorost«, vagy a »villám-tölgyet« és minden ember azt fogja mondani, hogy a két különböző kép, minden különbségük daczára is, a megszólamlásig híven ábrázolja a tárgyat. Az egyikben így, a másikban úgy, de mindegyikben egyaránt megvan a természet valósága és inponáló hatása. Miért van ez így? Mert a francia festőnél első a természet; csak ezután jönnek aztán a sajátos stylus, a technikai fogások, a szemet megvesztegető gyakorlati ravaszságok stb. Ez utóbbiakat a francia festő, ha fel is használja, mindig a természet szolgálatába boesajítja. Enged belőlük, ha szükséges. De a természetből sohasem enged. A természet souverain.

Minden egyéb tölle függ és csak akkor bír létjoggal, ha a természet hű kifejezésével meg tud féni; ha pedig a természet képét megmásítja, el vele! káros és értéktelen. Ez a francia művészet hitvallása körülbelül az 1852-iki londoni kiállítás óta. Es most nézzék meg WORMS »Politikusait«. Azon a rajz oly határozott és biztos, az arcok kifejezése oly szellemesen és jellemzően van megalkotva, a plastika (modellé) oly erős, oly kézzelfogható, a szín oly tiszta és hatalmas, hogy az ember csak ámul mind e részletes tökéletességen. De mi az, a mi az embert e képből és a többé tekintetre megragadja, hatalmába veszi és többé szabadon nem adja? A természet. A bámulatos igazság az egészben és minden részletében. Ez üti meg az embert legelőször. Ez büvölí el a szemet; ez ragadja ámulatra a lelket. A többi mind csak eszköz ez első és főhatás elérésére. Igaz, hogy Wormsnak megvan a maga modora; hogy ne volna? hiszen Worms minden képét ki lehet találni egy egész gyűjteményből száz lépésre is. De Worms festményeiben nem Worms a lényeges, hanem a természet; ez után jön ő, mindenféle egyéni tulajdonaival.

Vagy nézzék PEYROL-BONHEUR »birküit«, GIRARDET Jules »Beszállásolását«; ezekben

kevesebb az egyéni önállóság: Girardet művén meglátszik az a bizonyos lágyág és helyenkénti üresség, melyet mesterétől Cabanel-től tanult el; Peyrol asszony pedig azt a hideg coloritet, mely itt-ott birkáim érezhető és képeinek kissé a chromolithographia ízét kölcsönzi, atyjától kapta örökbe. Denique ezek nem olyan kifejezett egyéniségek. De azért a »természet« legfőbb törvényének ők is ép úgy meghajolnak, mint bárki más. Náluk is az első gond a »természet«-é; és ha, mint Peyrol asszony egészen összehangolva a birkákkal és az előtér talajával: úgy ez nagy hiba épen az oly imádva keresett »természet« ellen; mert a természetben a színek elbírják egymást. De tény az, hogy ezeknek a művészeknek is első gondjuk a természet igaz tolmácsolása volt. És így vagyunk minden jelesebb francia festővel. Gondoljanak csak azokra, kiknek művei nálunk már ki voltak állítva: Bouguereau-ra, Meissonier-ra, Rousseau Tódorra. Ezek mindegyikének megvan a maga egyéni modora, mely testi és lelki képességeitől, művészi neveltetésétől és gyakran még vevői kérelmétől is függ: de Bouguereau az ő édességén és simaságán keresztül a természetet keresi; Meissonier gondosságán és kímélt szándékosságán, valamint kissé tetszélgő széles esetkezelésén keresztül ismét csak a természetet keresi; és Rousseau az ő féktelen szabadságában és érdes, brusque kezelésében megint csak a természetet keresi és — megtalálja úgy, mint senki előtte, sem utána. Látjuk tehát, hogy a francia művészetnek a természet *suprema lex*.

Mármost lássuk a német festőket. Minden jelesebb német festőnek első főgondja az, hogy magát műveiben minden élő és nem élő művéstől határozottan megkülönböztesse. Deffregge nem akar olyan lenni, mint Lindenschmidt; Diez nem akar olyan lenni, mint Leibl; és Makart nem akarja, hogy Pilotyval összetéveszszék. Minden német festő első sorban a »Künstlerische Eigenart«-ot keresi; minden egyéb *ex utraque* következik neki. Midőn a német festő kikerül az iskolából, akkor neki indul a világnak keresni, — mit? talán az igazságot, a tökéletességet, a valóságot? Nem, hanem — önmagát. És addig keres, a míg megtalálja magát, vagyis művészi egyéniségét, mely neki ezután örökre legmagasabb elve, föltétlen törvénye és legfőbb erénye lesz. Ez lesz istene, melyet a művészet oltárán imádni fog. De ebben aztán nincs köszönet. Mert ez a rendszer még a legjobbakat is oly következményekre ragadja, melyek homlokegyenest ellenkeznek a művészet minden józan értelmével. Ott van Böcklyn, a ki a romantikának, a mysteriosusnak volt boldogja; de láttak-e valaha oly vizet, oly hűs bört, a melyet ő festett? — Ott van Brandt, a ki sima, lapos és korrekt; de ő Brandt, és senki e világon többé nem Brandt. — Meuzel a »jellemző«-ben találta meg egyéniségét; ő jellemző és semmi egyéb, a jellemzés után tőle akár a világ is összedőlhet. — Werner A. »patriotikus« festő lett és a németek legújabb történetét örökölte meg. Tessék megnézni kiállításunkban »Római fürdő« című festményét; meglátják, hogy e képben egész patriotismusa abban áll, hogy a rómaiaknak ódon körtefából faragott karokat, melleket és hátakat ad; és észbe sem jut, hogy a rómaiak talán még sem voltak a szó betűszerinti értelmében ilyen *fajankók*. A realista (!) Werner festményében minden conventio, a hús, a márvány, a víz: ez mind mintha csak egy öselemből készült volna. — Az Achenbachok, kiket szintén realistáknak csúfolnak a németek, olyan borús égboltozatokat, medvecukorszínű hegyeket és rendesen a balsarkon asphalthe áztatott bódékat és rozzant malmokat festenek, minőket még halandó a föld kerekéségén fölhalál nem tudott. — Piloty kolorista; ennek fixa ideája az, hogy »warm« és ezért mindig olyan mint a jégsap. —

A jelesebb német festőknek tehát legfőbb művelük mindig egy *praeoccupatio*, melynek aztán minden áldozatul esik, a mit a józan igény a művészettől követelhet. Minden német festő egy művészeti előítéletnek szenteli életét; és annak aztán örül, mint a bolond az orrának. (Tudom ugyan, hogy vannak egyes kivételek is, de ezek oly ritkák, hogy bátran használhatom a »minden« szót az összesség jellemzésénél.) Nézzék Makart képeit. Makartnak *praeoccupatio*ja a pompa, a szövet. Festményei szövet-képek. Nincs bennük rajz; nincs bennük egészséges szín; de van bennük *moire-antique*, brocat és *poult-de-soie*. Hiszen Carolus Duran is fest szövetet Párisban. De nála nem a szövet pompája a fődolog, hanem ismét csak a természet, mely utánozhatatlan szép bússzíneiben és szövegeteinek pompájában nyilvánul. Carolus Duran Valesqueztől tanult: Makart izlése mintha egy lyoni selyemgyárban finomult volna.

És ezek után vessünk egy pillantást MAX GABRIEL festményeire, melyek nálunk jelenleg ki vannak állítva.

Első tekintetre megismerjük Maxnak művészeti *praeoccupatio*ját, mely nem más, mint — a *pose*; Maxnak művészeti alapelve a különzés, a feltűnő, a meglepő. Max művésztete valamely szokatlan »állásba helyezkedik« és azt mondja a nézőhöz: »Ecce! ugy-e, ilyet még nem pipáltát?« A néző kénytelen megvallani, hogy nem. Max kitűnő technikával bír; tanul is mindenkitől, a ki ne műveit csak megközelítheti. Krisztusának (*»Consumatum est!«*) karjait Lenbachtól; a feszület alatt lévő összekulesolt kezeket Laibltól; Krisztus lábszárait Bonat-tól kölcsönözte; az elsőtétül nap, vagy elhalványuló hold (nem lehet határozottan tudni, hogy mi?), mely a keresztfa felett van az égbe akasztva, a svéd tájképfestőkre, a széles vakító kadmiuvonal pedig, mely a láthatárt zárja be, és melybántja a néző szemét, a münchenihangulat-festőkre emlékeztet. Mind ez egyes elemek között az összefüggés vagy semmi, vagy kevés. A vörös vonalat a színek raffinált juxtaposíciója teszi oly égetővé és bántóvá; a hold vibráló udvarában egy másik coloristicus fogás érvényesül. Fogás, család és bátor elhajítás: ezekből alakul össze a »hanyattvágó« hatás, melyet e festmény gyakorol. Ha az ember az ámulattól ráér e kép összehatását keresni, azonnal rájő, hogy ez az összhatás nem létezik. Többet mondok. Alig hiszem, hogy valaki ezt a képet egészében egyszerre látta. Hatásai úgy vannak beosztva, hogy vagy a kép felső részét, vagy alsó részét vagyunk kénytelenek nézni; egyszerre az egészet el nem bírjuk; fel sem ölelhetjük a tekintettel. Az összekulesolt kezek a kép alján pompásak, de azokat közelről kell nézni, mint a miniature-t, Krisztus fejt pedig távolról, mint a szinifalat. És ezt csodálják Németországban! Mert különös, mert hallatlan, mert »nie dagewesen«. Max-on egy szerencsétlenség esett meg ifjabb korában. Szent Veronica kendőjét festette és rajta Krisztus arca nyomát. Krisztusa először égnek tekintett; de ez nem tetszett a festőnek; lehunyott szemeket festett Krisztusnak. Este volt, távozott az állványtól. Midőn másnap a műterembe lép, látja, hogy Krisztusa ismét égnek néz. Megdöbönt. Közelébb lép és Krisztusa most már leeresztette szempilláit. A titok nyitja az volt, hogy az előbb festett, felfelé irányított szemek aszfaltja keresztül ütött az új festékrétegen, mely fődé; és Krisztus eunél fogva kétféle szemmel bír: ha közelről nézték, lehunyott, ha távolról nézték, fölvetett szemekkel. Max meghagyta a kuriozitást; kiállította és nagy sikert aratott vele. E percztől fogva el volt veszte: a *curiositasok festőjévé* lett. Még most is azt keresi, a mit a francia »épattant«-nak mond; a váratlan, még ha megtalálása az igazságba kerül is. A *pose*, a különzés képezi a másik két képének is (*»Ahasverus«* és *»Iskariot«*) bélyegét. Egy holt ember feje, melyet a hollók

vájnak! A bolygó zsidó sötét alakja egy fehér lepelbe takart holt csecsemő mellett! És mindez természetellenes, hol túlzott halvány, hol túlzott meleg tónusokban! A vásárra, a bábész tudatlanság tetszésére számítva! Ez nem művészet; ez vagy betegség, vagy ravasz számitás.

De hát Max az egyetlen Max; és kivüle nincs Max: a mi bebizonyítandó volt. Körmönfont előítélet a művészet rovására! Határozott egyéniség, mely az igazságot lábál tiporja! Ez Max képeinek signaturája; és nagyságban az egész divó német művészeté.

Felhívjuk fiatal művészeinket, tekintsek meg a kiállítást az elmondottak világában. Talán hasznukra fordíthatják véleményünket. —

Második cikk következik.

KESZLER JÓZSEF.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

≈ A DEÁK-SZOBOR kolossalis agyagmintája ki van állítva Huszár Adolf Bajza-utcai műtermében. A fővárosi társadalom minden rendű és rangú tagja siet megtekinteni e mintát, melynek gipszbe öntéséhez már a napokban hozzá fognak. Huszár Adolf most az aradi vértanuk emléksobrának főalakját, Pannoniát készíti s nem sokára be is végzi; általában az egész művet a kikötött időnél előbb akarja befejezni.

≈ FESZTI ÁRPÁD igen érdekes genreképen dolgozik, melynek főalakja egy vén katona. A kép valószínűleg már a tavaszi kiállítás második sorozatában látható lesz.

≈ TÖLGVESSY ÁRTHUR jelenleg három nagyobb tájképen és egy arcképen dolgozik. Az egyik »Reggel« című nagyobb szabású tájkép. A második kisebb tájkép »Erdői magány« címet visel és sűrű erdőt ábrázol, hangulatteljes világításban. A harmadik tájkép: »Haza felé«, egy alkonyatkor hazatérő aratót ábrázol.

≈ FELEDY TIVADAR festőművész családijával hosszabb tartózkodásra Somogyból Budapestre érkezett.

≈ A RÓMAI MAGYAR MŰTEREM. A római szt.-szék mellett levő cs. és kir. követség palotájában, magyar művészek számára fentartott műtermekből egy rendelkezésre állván, felhívatnak azon hazai művészek, kik ezen műterem használatát elnyerni óhajtják, hogy erre vonatkozólag, a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz intézett folyamodványaikat, a magyar orsz. képzőművészeti tanácsnak (a magy. nemz. muzeum palotájában) f. évi április hó végéig nyújtsák be.

≈ A MÁTYÁS-TEPLOM ABLAKAI. A katonokat, melyeket Schulek Frigyes műépítész rajzolt a Mátyás-templom ablakai számára, az építő bizottság elfogadta. Jelen volt a bizottsági ülésen Ipolyi Arnold püspök is, ki az egyik ablaknak festetési költségét vállalta.

≈ A DEÁK-SÍREMLÉK végrehajtó bizottságának vasárnapi ülésén bemutatták a síremlék belső díszítési terveit és megállapították a nagy bizottsághoz intézendő jelentés szövege. — A mauzoleum oltára, mely a bejárattal szemközi fülkében fog felállítani, tiszta fehér karrarai márványból fog készülni, a márványkeresztben a megváltó bronzalakjával, és az oltár alsó homloklapján a szentlélekkel. A kripta fölé jövő zárlap mintegy három láb magas lesz és szintén bronzból fog önteni. Felső lapján Deák relief-arcképével és a feliratokkal, míg oldalait Magyarország összes megyéinek címerei fogják körülvenni.

≈ PAYER GYULA festő a bécsi udvari muzeum számára három képet festett, melyek a »Tegethoff« hajót s északarkai tájakat ábrázolnak.

≈ BURNIEK, ismert táj- és állatképfestő Düsseldorfban meghalt.

„Erste Produktiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érdmekkel kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und andere hohe Auszeichnungen.

„Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet“

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott
Barna kereszt-hurozott

Fekete egyszerű hurozott
Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárak Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia“ zongorateremben.

Legújabb zeneművek:

- »Éjszaki fény«, keringő, szerző: SZTOJANOVITS JENŐ. — Ára 1 ft.
- »Csókon szerzett vőlegény« összes dalai, szerző: SERLY LAJOS. — Ára 1 ft 50 kr.
- »Tempefői« magyar dalmű kivonata, szerző: ERKEL ELEK. — Ára 1 ft 80 kr.

Kaphatók a »Harmonia« zeneműkereskedésben, (váci-utca 3.).

Zenetanárok lakcímei.

- ZONGORA:**
- Bartay János, zenei tanár, váci-utca 10.
 - Deutsch Willy, bányai-utca 18.
 - Drescher Raimund, kerepesi-utca, kerep. udv.
 - Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-utca 24.
 - Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Ferencz-József rakpart 18.
 - Kindner Károly, vas-utca 17.
 - Klinger Sándor, sugár-utca 23 III em. 9. ajtó
 - Kont Ilona, sugár-utca 60., földszint.
 - Koschir János, sugár-utca 95. I. em. 18. a.
 - Major J. Gyula, váci-körút 17.
 - Rausch Károly, nemz. zenei tan., Hunyady-utca 3.
 - Schütze Rezső, nemz. zenei tanár, nagykorona-utca 4.
 - Siposs Antal, magánzeneakadémia tulajdonosa, Keskemeti-utca »Geist«-ház.
 - Somogyi Mór, sugár-utca 116. I. em.
 - Székely Imre, nemz. zenei tanár, a zongora kiművelési osztályok tanára, szerb-utca 2.
 - Vajdaly Béla, nemz. zenei tanár, külső dob-utca 49.
- HARMONIUM ÉS ORGONA.**
- Erney József, kerepesi-utca 24.
- ÉNEK.**
- Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
 - Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
 - Passy Cornet Adél, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körút 21.
 - Pauli Richard, m. kir. orsz. zeneakadémia tanár, dohány-utca 28.
 - Puks Ferencz, nemz. zen. t., Klauzál-utca 4.
 - Schmidt József, Lipót-utca 19.
 - Ulrich Cécilie, a budai zeneakadémia tanár-nője, Albrecht-utca 6.
- ZENESZERZÉS.**
- Breisach Izidor, váci-körút 29. III. em. 8.
 - Erney József, kerepesi-utca 24.
 - Major J. Gyula, váci-körút 17.
 - Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 10.
 - Puks Ferencz, Klauzál-utca 4.
- HEGEDŰ.**
- Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-utca 36.
 - Kis Péter, nemz. zenei tanár, Sándor-utca 5.
 - Mészáros Imre, tüdő-utca 10.
 - Pischinger A., nemz. zen. t., mező-utca 6.
- GORDONKA.**
- Szuk Lipót, nemz. zenei tanár, sip-utca

Schmidt Ferencz
Bösendorfer tanítványa.

Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófából
»fekete.
Árjegyzék küldeték, díj nélkül.

J. Heitzmann és fia
cs. kir. udvari zongoragyáros

Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Egy jeles gordonkatanár
lakcíme
megtudható kiadóhivatalunkban.

Wessely Márton
zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett »Diminutiv« zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 1/2 méter. Különféle érdmek.

HERBAR
világhírű zongorái.

Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságára utólrhetetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:
Salon Stucz, diófa
» » fekete
kereszt-hurozott és egyszerű.

Megvakult tükrök újra befödhetnek

Prager Zsigm. és Társa
tükörgyárában

IV. Lipót-utca 33. sz.

hol egyéb javítások is eszközölhetnek.

Nemecske József
= Mignon =

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Hamburger Károly
bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a »Harmonia« zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Zongorahangoló lakcíme
megtudható a »Harmonia« zeneműkereskedésben.

HESSE L.
nemesak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

MAGYAR-FRANCZIA
BIZTOSÍTÓ-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Befizetett tőke	4.000.000— ft
Ágio-tartalékalap	707.200— »
Rendelési és nyereség-tartalékalap	424.821'03 »
Árfolyamkülönbözeti tartalékalap	80.000— »
Díjtartalékok	1.049.936'02 »

A díjak jutányosak.

Előforduló káresek **gyorsan és pontosan** felvételnek és kifizetnek.

Felvilágosításokkal készséggel szolgálnak az igazgatóság irodahelyiségeiben

BUDAPEST, IV. VÁROSHÁZTÉR 1. SZ.

és nemkülönben a társaságnak az osztr.-magyar birodalom területén fennálló összes vezér-, fő- és aligynökségei.

Szállítvány-biztosítás.

A legkitűnőbb
HARMONIUMOK
Tietz Péterutóda
Kotykiewicz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok, Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól felfelé.

Több évi jótállás!
Árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

A »Harmonia« egyes számának ára melléklet nélkül 20 kr.